

Oftalmopedie

pojetí, etiologie, klasifikace zrakových vad,
edukace dětí/žáků s těžším zrakovým
postižením, poradenství dle věkových
skupin

Oftalmopedie

- ❑ **Oftalmopedie** se zabývá rozvojem, výchovou a vzděláváním zrakově postižených.
 - ❑ Předmětem této disciplíny je výzkum pedagogických jevů u zrakově postižených, cílem je optimální rozvoj osobnosti takto postiženého jedince, příprava na povolání, pracovní zařazení a společenské uplatnění.
 - ❑ Zrakem získáváme 80 – 90 % informací o okolním světě, je to tedy jeden ze základních smyslů člověka.
-

Výskyt vad

- Vážně zrakově postižených u dětí je asi 5 – 20 případů na 1000 dětí.
-

Etiologie vad zraku

- Příčiny dělíme dle vlivů prenatálních, perinatálních a postnatálních.
 - Velkou roli v oblasti výskytu zrakového poškození hraje **dědičnost**. Hereditární faktory bývají zastoupeny např. u vrozeného šedého a zeleného zákalu, těžké krátkozrakosti a zákalů rohovky,...
 - **Působení různých teratogenů**, ať již v průběhu gravidity, při porodu, či v časném období po něm, může vést u nezralých novorozenců ke vzniku retinopatie nedonošených. Vrozený šedý zákal vzniká po prodělání zarděnek v období těhotenství. Zrak se může zhoršovat v souvislosti s diabetem, v souvislosti s onkologickým onemocněním.
 - Během života je člověk vystaven nebezpečí **úrazu**, který může vést ke ztrátě zraku.
-

Klasifikace vad

□ dle vzniku:

- vrozené
- získané

□ dle stupně:

- slabozrakost (lehká, těžká)
 - zbytky zraku
 - nevidomost (praktická, totální)
 - poruchy binokulárního vidění (šilhavost, tupozrakost)
-

Klasifikace vad

- ztráta zrakové ostrosti (refrakční vady)
 - postižení šíře zorného pole (skotom, trubicové vidění)
 - okulomotorické poruchy (strabismus)
 - problémy se zpracováním zrakových podnětů (kortikální slepota)
 - poruchy barvocitu (barvoslepost)
-

-
- **ztráta zrakové ostrosti (refrakční vady)** – dítě nevidí zřetelně, potíže s rozlišováním detailů, může zvládat identifikaci velkých předmětů. Ostrost se měří Snellenovými optotypy. Schopnost toho co dítě vidí může zjistit i pozorováním a experimentováním – nepřesné.
 - **postižení šíře zorného pole (skotom, trubicové vidění)** – omezení prostoru, které dítě vidí, může být bez omezení zrakové ostrosti. Výpadek v centru zrakového pole – problémy při pohledu před sebe, dívá se stranou, aby vidělo. Výpadek periferního vidění – může být v horním, dolním nebo postraním poli. Při pohybu dítě naráží do předmětů na té straně, kde je výpadek. Mohou se projevit i obtíže s diskriminací barev, zhoršuje se vidění za šera.
-

-
- **okulomotorické poruchy (strabismus)** – při vadné koordinaci pohybu očí. Potíže při používání obou očí, při sledování pohybujícího se předmětu nebo při jeho prohlížení, předmět sleduje jedním a pak druhým okem. Při pohledu na blízký předmět se může jedno oko stáčet dovnitř, druhé zevně. Potíže při uchopování předmětů.
 - **problémy se zpracováním zrakových podnětů (kortikální slepota)** – vznikají u dětí s poškozením zrakových center v kůře mozku. Děti mají problémy se zpracováním zrakové informace i když není poškozena sítnice ani zrakový nerv. Objevují se problémy s interpretací zrakové informace a jejím spojením s ostatními smyslovými vjemy při vytváření zrakového obrazu. Zjištění pozorované skutečnosti může být pro dítě značně obtížné.
 - **poruchy barvocitu (barvoslepost)** – barevné vidění zajišťují čípky. Může se jednat o narušení vnímání některé ze základních barev - červené, zelené a modré – nebo narušení všech barev.
-

Stupně zrakového postižení

- ❑ **Slabozrakost** je definována jako stav charakteristický snížením zrakové ostrosti obou očí, a to i s brýlovou korekcí. Podle stupně postižení rozlišujeme slabozrakost lehkou, střední a těžkou. Slabozrakost je vada orgánová, poškozeno může být zevní i vnitřní oko, zrakové dráhy nebo zrakové centrum.
 - ❑ **Zbytky zraku** – osoby se zbytky zraku mají dolní hraniční míru vnímat zrakem. Tyto osoby jsou schopny číst plakátové písmo. Orientace v prostoru za použití zraku není možná.
 - ❑ **Slepota** (amauróza) je neschopnost jedince vnímat zrakem, i když je zachováno určité zrakové čítí (světlocit). Nevidomé osoby jsou ty, které mají ostrost zraku od maxima 3/60 po stav, kdy jedinec nevnímá světlo. Slepota může být praktická (světlocit je zachován) a totální (úplná absence vidění).
-

Edukace

- speciální školy pro zřakově postižené
 - integrace v běžných školách
-

Typy speciálních škol pro zrakově postižené

- ❑ Mateřská škola pro zrakově postižené
 - ❑ Základní škola pro zrakově postižené
 - ❑ Střední škola pro zrakově postižené
 - ❑ (střední odborné učiliště, odborné učiliště, praktická škola, gymnázium, střední odborná škola)
 - ❑ Konzervatoř pro zrakově postižené
-

SPC pro žáky se zrakovým postižením

- ❑ výcvik specifických činností, nácvik používání kompenzačních pomůcek
 - ❑ smyslová výchova, rozvoj zrakových funkcí, zraková stimulace
 - ❑ propedeutika čtení a psaní bodového písma, zvětšeného černotisku
 - ❑ tyflografika, nácvik podpisu
 - ❑ nácvik orientace a samostatného pohybu zrakově postiženého žáka, nácvik sebeobsluhy
 - ❑ práce se speciálními pomůckami
 - ❑ sociálně rehabilitační program
 - ❑ koordinace setkání rodičů a pedagogických pracovníků
 - ❑ metodické vedení asistentů pedagogů
-

Poradenství dle věkových skupin

- Ve věku ***od narození po nástup do MŠ nebo stacionáře*** se rodiče na základě informace očního lékaře mohou kontaktovat se **střediskem rané péče**, kde speciální pedagogové – poradci pomáhají rodině s vedením dítěte.
 - podpora vychází ze speciálně pedagogické diagnostiky, která zahrnuje i vyšetření funkčního vidění.
 - U dítěte, kde se předpokládá alespoň částečná zraková percepce, je důležité co nejdříve započít se zrakovou stimulací.
 - Nevidomé děti jsou rozvíjeny především cestou sluchového a hmatového vnímání.
 - Dítě je *ve speciální mateřské škole, v běžné mateřské škole, či ve speciální třídě běžné mateřské školy*. Odbornou pomoc přebírá **SPC**.
 - Dítě lze ponechat i v domácím prostředí, SPC navštěvuje rodiny či rodiče s dítětem dochází ambulantně do centra.
-

Poradenství dle věkových skupin

- *Školní docházka:*
 - na speciální škole pro zrakově postižené
 - formou integrace na běžných základních školách, či ve speciálních třídách základní školy.
- Obsah výuky na speciální škole je shodný s obsahem výuky na základní škole – redukce jen např. u tělocviku, výtvarné výchovy.

Odbornou pomoc **lidem do 15 let věku** nabízí střediska **tyfloservisů**.

- poskytují pomůcky, a to jak optické (lupy, televizní lupy), tak neoptické (drobné pomůcky v domácnosti, k prostorové orientaci, technické vybavení aj),
 - provádí zaškolení uživatele těchto pomůcek, včetně výuky Braillova písma,
 - nácvik sebeobsluhy a prostorové orientace a to jak ve svém domě, tak i cestu do práce, k lékaři...
-

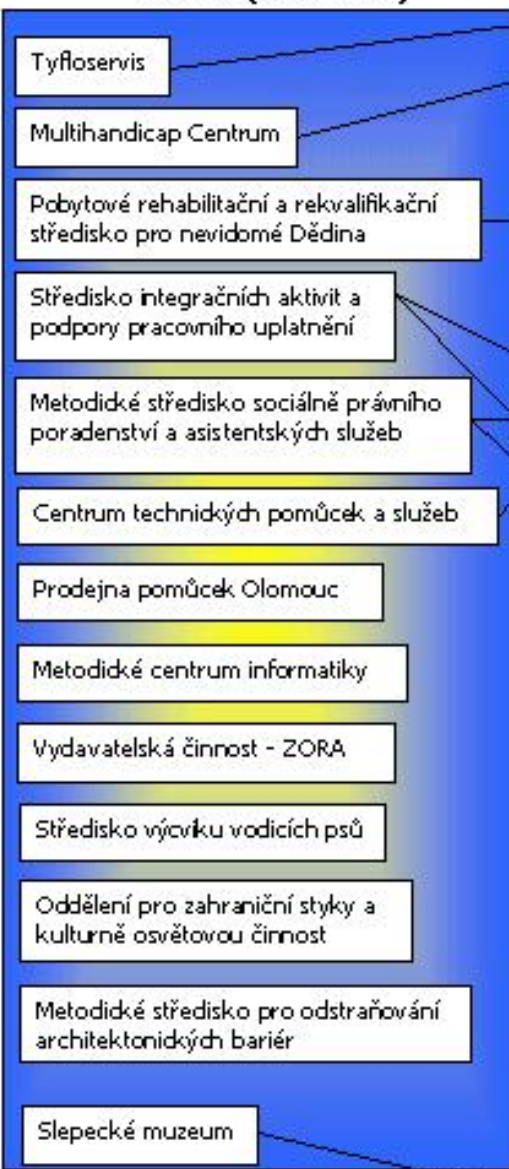
Poradenství dle věkových skupin

- ❑ Speciálně pedagogická pomoc je zajišťována i v období *po ukončení základní školy*, tedy od 15 let výše.
 - ❑ Předprofesní a profesní příprava se realizuje formou středoškolského studia, např. speciální střední školy, jako je gymnázium pro ZP, konzervatoř a dále střední školy s maturitními i nematuritními obory.
 - ❑ Možnost absolvovat i na škole běžného typu.
 - ❑ Pro zrakově postižené *dospělé*, resp. osleplé, existuje **rekvalifikační centrum v Praze – Dědině**, kde po několikaměsíčním pobytu vybaví klienta psychickým posílením, dovednostmi prostorové orientace, sebeobsluhy, psaním a čtením, ale především kvalifikací. Skutečností je nedostatek pracovních míst a také neochota přijímat do pracovního poměru tyto lidi.
 - ❑ Pro dospělé a starší spoluobčany existují v ČR **ÚSP Praha – Palata a Brno – Chrlice**. Různé terapeutické činnosti – ergoterapie, arteterapie, muzikoterapie, logopedická péče, fyzioterapie aj.
-

Poradenská zařízení

- ❑ **Tyfloservis** (sociální rehabilitace)
 - ❑ **Tyflocentrum** (užití pomůcek)
 - ❑ **SONS** (Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR)
 - ❑ **Dědina** (Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko)
-

SONS (1990-2000)

TYFLOSERVIS o.p.s.

- terénní a ambulantní služby sociální rehabilitace
- 12 středisek po celé ČR

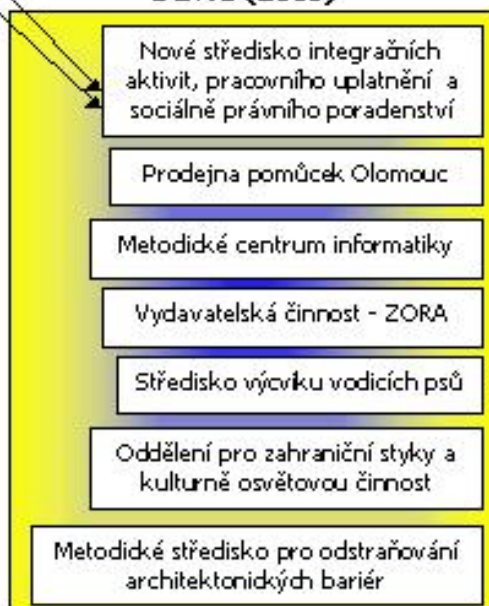
Dědina o.p.s.

- Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé
- krátkodobé a střednědobé rezidenční pobyty pro osoby v krizi
 - rekvalifikace

TYFLOCENTRUM o.p.s.

- terénní a ambulantní služby v regionu
- návrh obsluhy pomůcek na zpřístupnění a zpracování informací
 - denní stacionáře pro nevidomé
- TC Brno, Karlovy Vary, Olomouc, Ostrava,
TYFLOKABINET České Budějovice

SONS (2001)

Technické muzeum,
oddělení pro slepeckou historii

ZÁKLAD. SOCIÁLNÍ REHABILITACE

Jak žít ve vlastním bytě ?

Jak se pohybovat venku ?

Jak číst a psát, vzdělávat se ?

Jak zpracovávat informace ?

Jak se psychicky vyrovnat se zrakovým postižením ?

Terapeutické služby

REKVALIFIKACE

Asistentké služby

Sociální práce :
• depistáž, vyhledávání ZP osob
• pomoc seniorům a imobilním

Úprava prostředí,
odstraňování architekton. bariér

Prevence nezaměstnanosti a
podpora pracov. uplatnění

Pracovní právní poradenství

Sociálně právní poradenství

Výcvik vodičích psů a servis

Rekondiční a rehabilitační pobyty